

Padá
mi
to
z
nebe

Angelika
Pintířová

Rozhovor vedli
Tomáš Kutil a Jan Paulas

Padá
mi
to
z
nebe

Angelika
Pintířová

Rozhovor vedli
Jan Paulas a Tomáš Kutil

© Angelika Pintířová, Jan Paulas, Tomáš Kutil, 2017

Cover photo © Vojtěch Vlček

© Portál, s. r. o., Praha 2017

ISBN 978-80-262-1291-1

Úvod

„Hele, je možný, že není žádný knižní rozhovor s řeholnicí? Ani s jinou aktivní ženou v církvi?“

„Brzdi, děkanka olomoucké teologické fakulty Gabriela Vlková knižní rozhovor má.“

„Ale to jsou hovory nad Bibli. Já myslel výpověď člověka.“

„To je fakt divný. A přitom ty jména tady jsou.“

„Asi se nikam nederou.“

„Není to škoda?“

„Nejsou jako my, chlapi.“

„To máš pravdu. Mně se dokonce jeden nabídl, abych s ním udělal rozhovor, že s tím nebudu mít moc práce, protože si většinu otázek dokáže napsat sám.“

„To nám se sestrou Angelikou nehrozí.“

„Záleží, jestli na to vůbec kývne.“

Tak zhruba probíhal rozhovor, když nás šéfredaktor Portálu Martin Bedřich oslovil, zda bychom nechtěli udělat knižní rozhovor s bormejkou Angelikou Pintířovou, kterou většina národa zná jako jednu ze sester, jež se staraly o umírajícího prezidenta Václava Havla. Ti poněkud informovanější ji pak znají z čilé komunikace na sociálních sítích,

z rozhlasových pořadů, které moderuje, nebo z docela netradičních fotek: sestra na koloběžce, sestra na motorce, sestra s půllitrem piva, sestra se sportovní puškou, sestra s klaunským kloboukem, zkrátka sestra v nej-různější akci. Ostatně jejím oblíbeným filmem je Sestra v akci.

To všechno je ale jenom povrchní mediální slupka. Věděli jsme, že sestra Angelika má ještě jinou tvář, skrytou a ještě mnohem zajímavější. Trochu ji nastínila v rozhovoru s P. Zbygniewem Czendlikem v pořadu Uchem jehly a v rozhovoru s Martinem Veselovským na DVTV. Po této lince jsme chtěli jít a prozkoumat, jak se rodí taková řeholnice ještě v čase husákovské normalizace, jaké jsou vnitřní důvody a motivace, jež ji vrhají do tolika věcí včetně výchovy delikventní mládeže, a přitom se v tom všem neutopí.

Scházeli jsme se většinou v sobotu u boromejek Pod Petřínem, v domě sv. Notburgy. A celý den jsme nahrávali. Jen jednou odpoledne navrhla, abychom si na chvíli pustili televizi a trochu se odreagovali. Zrovna totiž běžela svůj biatlonový závod Gabriela Koukalová. Fandili jsme jí společně a pak jsme se zase vrátili do hluboké normalizace. A když jsme jí posílali jednotlivé kapitoly k autorizaci, stihla je připomínkovat v přestávkách během tenisového Laver Cupu. Sestra Angelika zkrátka žije v tomto světě a dokazuje, že řeholnice nejsou nějaké éterické bytosti, ale ženy, které ani s nebeským ženichem nezapomínají kráčet po této zemi.

Jan Paulas, Tomáš Kutil

Mezi divadlem a včelami

Jaké jsou vaše nejranější vzpomínky?

Vybavuji si půlnoční mši svatou. Podle kabátku, který jsem měla na sobě, mi mohlo být tak dva a půl roku. Naše rodina kostelníčila, chodívali jsme na kůr a pamatuji si, že jsem seděla na širokém zábradlí a někdo mě držel. Byla noc a pode mnou ozářený kostel. To je hodně raná vzpomínka.

Když se řekne dětství, vybavím si chalupu, dvůr, kuchyni, stůl a hodně lidí. Narodila jsem se na vesnici, jmenuje se Žihobce, jako čtvrté dítě, u nás doma v tu dobu žili rodiče, tři sourozenci, dále děda z maminy strany, který dům postavil, dědův bratr, svobodný mládenec, a ještě teta mojí maminky, která už byla víceméně ležící.

Jak vypadalo takové soužití, které dnes už skoro neznáme?

Děda sice zemřel, když mi byl rok, ale jinak tam žily opravdu tři generace, jednou dokonce i čtyři. Do ložnice se chodilo jen spát, obývací pak sloužil pro návštěvy nebo slavnostní příležitosti, jako jsou Vánoce. Život se odehrával v kuchyni, tam byla vždycky spousta lidí. A ještě tam byla sednička, prastrýčkův pokoj, kde s ním bydlel i můj bratr. Když jsem později už jako starší přijela domů a v chalupě nikdo nebyl, přišlo mi to hrozně divné.

Maminka byla kvůli svému zdraví a péči o nás všechny v domácnosti. Jak jsem přišla ze školy, vždycky jsem ji někde uslyšela. Když nebyla v kuchyni, odněkud se linul její zpěv, a tak jsem hned věděla, že je ve spíži, v prádelně nebo ve stodole. Každý den si totiž zpívala mariánské písně, a než je všechny přezpívala, uběhlo celé dopoledne. Byla v tom zároveň úžasná kontemplace. Tímto způsobem do mě také přirozeně pronikala mariánská úcta. To jsou momenty, které tvoří základy duchovního života: rodiče mě učili žít s Bohem tím, že jsem to na nich viděla. Děda byl navíc kostelníkem a pak to po něm převzal jeho bratr.

Vzpomenete si na maminčinu oblíbenou píseň?

Její i dědova oblíbená byla K nebesům dnes zalet' písní. Jak mi později vyprávěla, řadu životních těžkostí zvládala tím, že si tyto písně zpívala. V době, kdy mě čekala, se třeba vydala péct sestřenicí koláče na svatbu. Než tam za dvě hodiny došla, všechny je přezpívala, a tak věděla, že na to nebude sama.

Čím jsem starší, tím víc si uvědomuji, co všechno mi rodina dala, ačkoli byla doma vždycky spousta práce. Původně jsme měli několik krav, než je zabavilo JZD. Když jsem byla malá, měli jsme už jen jednu, jmenovala se Malina, dále dvě kozy, prase, králíky, holuby a slepice. A k tomu záhumenek. Bylo potřeba všechno obstarat, včetně sušení sena. Ale v neděli se jenom vařilo, jinak se nedělalo nic. Nejdůležitější bylo mít na sebe v ten den čas. Po příchodu z kostela byl společný oběd, po něm jsme všichni seděli okolo stolu a každý si četl svoji knihu. Společně jsme ostatně dělali spoustu věcí. Zažívala jsem třeba ve všední dny chvíle, že jsem v kuchyni psala úkoly, tatínek si dělal školní přípravy, maminka šila na stroji a prastrýček poslouchal v televizi dechovku.

To muselo být náročné na soustředění.

Naučili jsme se to odrušit. Když v tom člověk vyroste, tak se to naučí. A pak byl čas na různou nedělní zábavu.

O co šlo?

Tatínek s bratrem hráli šachy a k tomu si pouštěli vážnou hudbu, nejlépe Beethovenovu Devátou symfonii. Odpoledne se šlo na procházku nebo jsme všichni hráli Člověče, nezlob se. Být spolu bylo pro nás to nejdůležitější.

S tím souvisel i vesnický komunitní život. Rodiče byli starší a zažili ještě předkomunistickou vesnici, kdy k sobě měli lidé blízko a dobře věděli, že záleží jen na nich, jestli bude vesnice hezká a bude se v ní dobře žít. Tedy na čem se domluví a co pro to udělají. K tomu patřil i divadelní spolek, který měl v Žihobcích dlouhou tradici. Hrál v něm už děda, který byl dokonce zakládajícím členem, ale i strýček, teta a maminka. Tatínek přišel do naší vesnice jako mladý učitel a také se záhy do ochotnického divadla zapojil. I nejstarší sestra hrála a já jsem se na divadelních prknech poprvé objevila v osmi letech s rolí Madlenky v Paličově dceři.

Ochotnické divadlo bylo u nás zkrátka záležitostí celé rodiny, i když zrovna nehrála. Maminka šila kostýmy a říkala, že hrála hrozně ráda, než ji tatínek posadil do nápořední boudy s tím, že to nikdo jiný tak dobře neumí. Tatínek divadlo později také režíroval a já zase razítkovala lístky nebo podtrhávala libreta pro jednotlivé role. Jednou mě vzali s sebou na přehlídku ochotnických souborů do Žlutic, i když jsem neměla žádnou roli.

Kde jste vůbec divadlo hráli?

V Žihobcích je poměrně velký a krásný renesanční zámek, kam jsme chodili do školy – dnes je v polovině objektu muzeum a v druhé půlce škola. Spolu s kostelem vytváří ze všech stran nádherné panorama. K zámku přiléhá velký zámecký park, kde je řada vzácných stromů a hnízdiště netopýrů. Býval tam i zámecký skleník, který byl ale už na konci 19. století přestavěn na divadelní sál – bylo to jedno z prvních vesnických divadel. A právě tam se hrálo i za mého dětství.

Vybíralo se vstupné?

Vybíralo. A člověka potěší, že se dnes tento divadelní spolek v Žihobcích zase obnovuje.

Tipujeme, že jeho činnost byla za komunistů nuceně přerušena?

Ano. Tatínek poté, co nepodepsal protest proti Chartě 77, nejenže nemohl dál učit, ale nesměl ani režírovat. A na vesnici nebyl nikdo, kdo by to dělal místo něj. Ono není jednoduché dát lidi dohromady – od podzimu se zkoušelo dvakrát v týdnu, zkouška odpadla, jen když bylo mistrovství světa v hokeji. Pak se představení dvakrát odehrálo – odpoledne (pokud bylo vhodné i pro děti) a večer, případně se s ním jelo ještě do Žlutic.

Takové divadlo bylo záležitostí jen dané vesnice, nebo spojovalo i lidi ze širšího okolí?

U nás někdy hráli i Horažďovičtí, ale spíš to spojovalo život dané vesnice. Mně na tom přišlo nejvíc fajn, že se tam sešli různí lidé na jedné rovině.

Někdo, kdo sotva vychodil základní školu, ale uměl hrát, se srovnal s vysokoškolačkem a vytvořili jednu partu. To ale může fungovat i jinde, mezi myslivci či hasiči – všude tam, kde se lidé dokážou sejít na jiné půdě, než jsou jejich profese. Když jsem tam nedávno zavítala na představení, lidé se bavili tím, že pan starosta hrál nějakou komickou postavu.

Vesnické divadlo mě vlastně učilo, co je to komunitní život. Navíc na představení přijížděli příbuzní, široký rodinný klan, nebo se při jiných příležitostech jezdilo zase k nim. Takže mám povědomí i o širší rodině, třeba o dětech svých bratranců a sestřenic – minimálně vím, kde žijí. Velká rodinná síť má i své nesporné výhody: když si s něčím nevím rady, mohu se zeptat toho či onoho, kdo tomu víc rozumí.

Byla tato vesnická komunitní zkušenost něčím přínosná i pro váš pozdější život v řeholi?

Právě tou zkušeností, že jsou věci, které jsou společné a musíte o ně pečovat, aby se nezničily. A zároveň je v tom i něco osobního. Člověk se musel naučit respektovat druhé. Třeba prastrýček špatně slyšel, a když poslouchal dechovku, měl ji puštěnou hodně nahlas. A jindy zase musel snést, když sourozenci poslouchali moderní hudbu. Člověk se zkrátka naučil přijímat určitá omezení.

Na druhou stranu si nedokážu představit, že bych, když bylo třeba pečovat o maminku, na to byla sama. Každý máme svůj život, svou rodinu, ale přesto jsme na takové starosti čtyři. Doma nás učili, že se nikdy nesmíme opustit.

Jak jste na tom byli jako rodina finančně?

Žili jsme z jednoho platu a v dětství jsem dost často slyšela větu: „Na to my nemáme.“ K snídani byl chleba s máslem a melta. Oběd maminka

uvařila, ale k večeři bylo to, co zbylo od oběda, nebo chleba a melta. Když jsem si chtěla namazat chleba máslem a paštikou, tak buď jedním, nebo druhým – na obojí jsme neměli. Proto jsem se vždycky těšila na výlet, to býval i salám. A když jsem chtěla průhledné obaly na sešity, které stály 50 haléřů, ale maminka měla jen na papírové za 20 haléřů, musela jsem si na ně vydělat – šla jsem trhat trnky či jiné ovoce. Maminka ale vždy měla nějakou rezervu a starala se, abychom nebyli úplně bez peněz.

Na druhou stranu nás doma naučili, že peníze, které máme, jsou k tomu, abychom je využili. A že člověk je důležitější než peníze. Maminka mi vyprávěla, že když se objevilo očkování proti tetanu, děda vybral veškeré úspory a nechal své děti očkovat. Nebo jiný příklad: Když koncem šedesátých let začali s televizní losovací soutěží Mates, prastrýček koupil tiket a vyhráli jsme 39 700 Kčs. To tehdy byly obrovské peníze! Kdybychom měli rovných 40 000 Kčs, tak bychom hned dostali nové auto, ale takto jsme museli čekat v pořadníku. Díky této výhře se ale auto skutečně pořídilo, a v neděli po obědě jsme proto mohli jezdit na nějaký hrad či jinam na výlet. Auto nám zkrátka mělo sloužit.

Maminka byla původně švadlena, ale ne oficiálně, protože za války nemohla dostat výuční list, a tak si šitím jen přivydělávala. Muselo se to nazývat sousedská výpomoc. Její první šicí stroj ještě neměl entl, a tak entlovala ručně – což jí trvalo stejnou dobu jako samotné ušití šatů. Když to tatínek viděl, rozhodl, že se musí koupit stroj, který bude mít entl. A už v roce 1960 jsme také měli doma televizi, jejíž zařízení tehdy stálo tři a půl platu. Zkrátka investovalo se do lidí a do určitého pohodlí. A vždycky se kupovaly kvalitní věci, což mě naučilo určitému rozlišování.

Že jsou důležité věci, na kterých se nešetří?

Ano. Nebo mi přišlo úžasné, že jsem jezdila dvakrát týdně do Sušice do pěveckého sboru. Cesta stála korunu, takže čtyři koruny týdně. Dnes to nic neznamená, ale já vím, jak jsem byla ráda, když jsem našla na chodníku 50 haléřů a koupila si dalamánek, na který jinak nebylo.

Když jsem byla v sedmé třídě, jeli jsme do Strakonice na pouť. Zrovna tam probíhal letecký den. Moji sourozenci v té době už letadlem letěli kvůli černému kašli, ale já ještě nikdy. Jeden vyhlídkový let stál 50 korun, ale tatínek by musel letět se mnou, takže cena vyskočila na 100 korun. Naši ale považovali za důležité, abych tím letadlem také letěla, i když šlo o velký zásah do rodinného rozpočtu.

Podobná situace nastala v roce 1968, když byly na Pražském hradě vystaveny korunovační klenoty. Bylo mi teprve pět a půl roku, ale protože jsem je ještě neviděla a kdoví, kdy budou zase vystaveny, jeli jsme na tři dny do Prahy s tím, že budeme spát klidně i na nádraží. Prostě jsem ty korunovační klenoty musela vidět! Až později mi maminka vyprávěla, jak naslepo hledali přespání. V 11 hodin večer dorazili k hotelu Beránek na I. P. Pavlova a přemluvili recepčního, aby nás ubytoval. Měli sice plno, ale museli mít volný pokoj pro nečekané prominenty, a když viděli malé dítě, tak se nakonec slitovali. I takto dobrodružně v nás rodiče pěstovali zdravé vlastenectví.

Mohla jste to v tom věku vůbec ocenit?

Je pravda, že kromě korunovačních klenotů se mi v Praze líbily hlavně tramvaje a domovní znamení, která jsem hodlala zavést i u nás. Nebo mě moc okouzila lampárka, protože jsme tam byli kolem 28. října a navečer

už byla tma. Paní chodila s tyčí a v mlze rozsvěcovala plynová světla, což bylo fascinující – já jsem za ní chodila a nemohla se od ní odtrhnout.

Už od dětství jsem si tedy uvědomovala, že když na něco šetříme, tak proto, aby pak mohlo něco přijít – třeba právě výlet do Prahy. Rodiče se přitom nikam neštvali. Když někdo ve vsi v neděli odpoledne osekával meze, maminka to komentovala: „Kdyby si radši odpočinul.“ Měli jsme například ovocné stromy – dvě velké hrušky, jablka a alej švestek –, ale nezavařovalo se do posledního kousku, nebylo to tak, že by se muselo zpracovat všechno. Co stihneme, to stihneme – a zbytek Pánu Bohu poručeno. Nebo se řeklo sousedům, aby si taky nasbírali.

Jak jinak se u vás ještě pěstovalo to zdravé vlastenectví?

Když sestra dostudovala filozofii, byla v Praze promoční hostina ve Vikárce. Čekali jsme, až otevrou, mně bylo jedenáct let a přišlo mi to dlouhé, a tak jsem tam pobíhala. A najednou mě bratr velmi vážně zastavil a řekl: „Nelítej tady, to je nejdůstojnější místo české země! Tady jsou hroby světců a králů.“

Při četbě historických knížek byli rodiče zase schopni zjišťovat fakta, pokud jim něco nesedělo. A když jsme jeli navštívit nějaký hrad či zámek, už dopředu jsme o něm něco věděli. Tímto způsobem si člověk uvědomoval, na co může být právem hrdý. A ještě si vzpomínám, že při sledování hokeje se doma u národní hymny vždycky stálo. I bratr, který měl vojenskou čepici po dědovi, ji při hymně smekl a stál.

Takže hokej jste sledovala už tehdy?

Milhavě si pamatuji některé momenty z mistrovství světa v hokeji v roce 1969, zato si dobře pamatuji rok 1972, protože jsem měla sešit a v něm

vypsané všechny zápasy a nalepené výstřižky z novin: „Po 23 letech mistry světa!“ Sledovali jsme nejen hokejová mistrovství, ale i skoky na lyžích, hlavně když skákal Raška. Vždycky na Nový rok jsme také koukali na turné čtyř můstků z Gapa – a musím říct, že se mi po tom novoročním odpoledni dodnes stýská. Nebo mám v paměti olympijské zlato z Mnichova diskaře Daňka, jeho světový i olympijský rekord. Bratr mě při olympiádě zasvěcoval do pravidel řady sportů a tatínek mi zase vyprávěl o řecké Olympii.

A co fotbal?

Ten mě zprvu moc nezajímal, ačkoli jsme v rodině slávisté. Vzpomínám, že doma sledovali ligu, a když se hrálo odpoledne, dávala se do okna deka, aby bylo dobře vidět na míč. Fotbal mě začal zajímat až od památného Bělehradu roku 1976. Měla jsem zrovna angínu, a tak jsem se mohla dívat večer na zápasy. Utkvělo mi hlavně finále s Německem a Panenkova penalta. Pamatuji si také, že se hrálo v dešti a byly tam velké louže.

Když jste doma měli televizi a běželo mistrovství světa, chodili k vám na zápasy i sousedi?

To ne, ale přišli na přistání Američanů na Měsíci. Bylo to v noci a naše kuchyně byla tehdy plná lidí. Ještě předtím ale přijely sovětské tanky, což bylo taky v noci. Vzpomínám, jak jeli se zapnutými červenými světly od Bukovníka a jak se mi to jako dítěti hrozně líbilo. Zato se mi nelíbilo, že při sledování zpráv mě tatínek pořád okřikoval: „Buď ticho, mluví Smrkovský!“

Jaké další životní postoje vám rodina vštěpovala?

Třeba pod pojmem „být dospělý“ si vybavím, jak sourozenci postupně dostávali řidičák a chodili s tatínkem darovat krev. Jako dítě jsem si všimla, že tatínek večer před odběrem jedl jen chleba s marmeládou a pak mi přinesl čokoládu, kterou dostal. Ale co chci říct: Když mi bylo šest let, mamince praskl vřed v žaludku a během pobytu v nemocnici dostala transfúzi pět litrů krve. Bylo jí hrozně zle, a tak se modlila: „Pane Bože, dej mi ještě pět let, protože dcera je moc malá.“ Prý ji to drželo při životě, neboť polovina pacientů s tím tehdy umírala. Potom mi jednou ukázala tatínkovu průkazku dárce krve a v ní bylo krásně vidět, že za ty roky tatínek těch pět litrů daroval zpátky. Říkala, že kdybychom to museli zaplatit, tak jsme na to neměli a ona by umřela. Tím se mi vštěpovaly postoje odpovědnosti vůči celku. Když předpokládám, že mi ze společného přijde v případě potřeby pomoc, je normální dát do toho společného také nějaký svůj vklad.

A když váš děda kvůli očkování vybral veškeré úspory, mělo to také nějaký skrytý důvod, nebo byl prostě tak pokrokový?

Děda byl hodně sečtělý, ale především měl za sebou tragickou zkušenost. Jeho manželka totiž zemřela jako sedmadvacetiletá na následky angín a on zůstal sám se třemi dětmi ve věku pět, tři a jeden rok. Maminka byla prostřední dítě. Starala se o ně jeho tchyně, která byla jinak svobodnou matkou, a neměla tedy taky úplně jednoduchý život. Dožila se ale poměrně vysokého věku, děti vychovala a maminka na ni často vzpomínala. Šéfem domácnosti byl ovšem děda, který naši chalupu postavil a pak ji zdědila jeho dcera, tedy moje maminka.

Děda mi brzy zemřel, takže si ho nepamatuji, zato mám v živé paměti jeho bratra, který byl o dva roky mladší a začal mi dědu suplovat. Prastrýček se narodil roku 1900 ve Vídni, což mě vždycky fascinovalo, protože to měl v občance uvedené jako místo narození. Chodila jsem s ním na pastvu a on mi vyprávěl o cirkusu, s nímž jezdil.

Jak dlouho?

Jen krátce, na začátku dvacátých let. Hrál v cirkusové kapele na heligón, stavěl stany a dělal jiné pomocné práce, čímž si vydělával. Nebyl v tom sám, takových bylo ze vsi tenkrát víc. Na jeho příkladu si ale uvědomuji, jak je důležité jít do světa na zkušenou a že s každým se dá domluvit. Nemusím třeba umět francouzsky, abych se mohla pohybovat po Paříži.

Vyprávěl nějaké cirkusové historky?

Měl spoustu zážitků z cest, protože kromě britských ostrovů, Španělska a Portugalska procestoval celou Evropu od Švédska po Itálii. Vyprávěl třeba o Benátkách, jak tam jezdili na gondolách. Nebo jak lva v cirkuse bolel zub, a tak se zakousl do prahu a oni nevěděli, co mají dělat. A jak jim jednou po cestě selhala lokomotiva a museli ji táhnout sloni.

Když v roce 1974 slavnostně otvírali pražské metro, mluvil o něm prastrýček opovržlivě, protože on jezdil už v roce 1921 pařížským metrem, které mělo tři patra nad sebou. To pražské neuznával i kvůli tomu, že mu chyběl jeho pořádný plánec. Ten on pokládal za základ každého metra, protože mu pomohl se v Paříži zorientovat. S kolegy od cirkusu šel tenkrát v Paříži do centra města a oni se mu schovali – chtěli se pobavit, jak se tam ztratí. Jenomže on věděl, u jaké stanice metra je jejich hotel, a podle

plánku si to našel a šťastně se vrátil, zatímco kolegové zabloudili a dorazili až mnohem později, kdy už dávno ležel v posteli a náramně se tím bavil.

Tuhle zkušenost jsem od něj převzala, a když jsem byla už jako dospělá v Římě a měla půl dne volna, věděla jsem, že je důležité znát, kde je nejbližší stanice metra u Nepomucena, kam bezpečně trefím. A pak se už mohu klidně metrem pohybovat po celém Římě a nepotřebuji umět ani italsky.

Netoužila jste jako dítě jezdit s cirkusem po světě jako on?

Samozřejmě že toužila, ale bylo to beznadějně. Tehdy bylo možné jet akorát do Drážďan a zpátky. Ale jakmile byla po listopadu 1989 příležitost, strýčkův příklad mi dodal odvalu cestovat. Řekla jsem si, že potřebuji vyjet z českého dvorku a nemusím se bát, že nemám dopředu všechno zajištěné. Člověk se rozhlédne a na ledacos přijde sám nebo se s lidmi domluví rukama nohama.

Co vás prastrýček ještě učil?

Nebát se výšek. Když stál na žebříku opřeném o okap, dokázal se odrazit, postavil žebřík do roviny a zase se vrátit zpátky. Jednou to se mnou zkoušel, abych se konečně přestala bát, ale moc to nepomohlo. Nebo mě učil zvonit, když jsem mu jako kostelníkovi občas pomáhala. Pravidelně chodil natahovat věžní hodiny a v poledne zvonil ve věži kostela.

V kostele jste už tedy byla jako doma.

Od útlého dětství byl pro mě velmi blízkým místem. Když tam na Vánoce či Velikonoce pomáhala celá rodina, tak co má dělat malé dítě? Všude

vleze, až se pro něj stane kostel domácím prostorem, kde pobývá rádo. A když se stavěl betlém a umisťovali se do něj sádrové figurky, měla jsem výsadu dávat tam ovečku a Jezulátko.

I tohle patří do širšího rodinného života, kdy dítě není mimo, je zapojeno a má svůj konkrétní úkol. A naopak. Když se třeba sušilo seno a bylo potřeba mě zabavit, tak mě občas vysadili na větev nízkého stromu. Jenže já brzy křičela, že chci dolů. „Teď musíš počkat!“ říkali mi. Tehdy se dítě učí, že i ten druhý má své úkoly a ne všechno jde hned, když něco chcete.

Jaké jste měla jako dítě povinnosti?

Od první třídy jsem všem čistila boty. Od třetí třídy jsem v zimě topila v kamnech v naší ložnici. Zatápěla jsem těsně před spaním, a když tam bylo moc chladno, tatínek říkával: „Zase topil topič elektrárenský.“ Docela dobrou povinností bylo pasení krávy, u toho se dalo i číst. Posílali mě hlídat krávu už od devíti let, měla jsem ji uvázanou na provaze, aby neutekla, kdyby se splašila. Většinou nás bylo víc dětí z vesnice, co jsme pásly krávy a přitom si opékaly brambory a kouřily bez.

Jednou mi maminka řekla, že obě sestry si nachovaly husy na výbavu, a abych se to také naučila. Jeden rok mi pak koupila deset kachen a mým úkolem bylo je obstarat. Další rok jsem dostala už husy, musely se naučit chodit na rybník, což trvalo asi čtrnáct dní. Ráno jsem je tam odvedla a večer si pro ně přišla. A jelikož tam byly husy z různých chalup, byly všechny okroužkované. Jednou se mi stalo, že jsem přišla pozdě, už tam byly jen naše husy a jedna nechtěla ven, protože si zvrtila packu a kulhala. Pamatuji si to zoufalství malého dítěte kilometr daleko od domova, které nevědělo, co si teď počít. Nakonec husa vylezla a celou cestu jsem ji

nesla. Pak to byla moje milovaná husa, která zůstávala doma a já jsem odmítala, aby ji zabili a snědli. Když už husy chodily samy, šla jsem pro ně jen do půli cesty, a nakonec se naučily chodit až za vrata. Ráno je stačilo jen vystrčit a nasměrovat.

Tatínek ale žádný hospodář nebyl...

Byl učitelem, hospodařil spíš prastrýček. Tatínek se narodil v Petrovicích a do Žihobec přišel učit. Než se s maminkou seznámil, bydlel v podnájmu. Původně chtěl studovat chemii a jít osidlovat pohraničí, byl se podívat i na Mostecku, ale vzhledem k tamním poměrům nakonec zůstali v Žihobcích.

Po válce byla o učitele nouze, a tak měl čtyřobor: matematika, fyzika, chemie a přírodopis, místo kterého učil dílny. Poprvé ho vyhodili ze školy v roce 1961 v době Kubánské krize, když probíhaly nějaké čistky. Mohl pak pracovat jen jako pomocný dělník v Sole a maminka mi vyprávěla, že bylo hodně náročné ho povzbuzovat – do důchodu měl daleko a před sebou jen vidinu podřadné práce. Když jsem se v roce 1963 narodila, pořád ho utěšovala: „Neboj se, poměry se změní.“ Jenže minul rok, dva, tři a nic se nedělo, i když se za to maminka hodně modlila. Až pak přišlo jaro 1968 a tatínka rehabilitovali. Já už byla předškolákem a on začal znovu učit. Do první třídy jsme šli spolu za ruku.

Jaký byl tatínek jako učitel?

Ve škole mu říkali „ruka zákona“, byl velmi přísný, ale hodně naučil. I kluci, kteří se pak dostali na Matfyz, si jeho základy matematiky pochvalovali. Doma tomu bylo ale obráceně. Když jsem chtěla něco povolit, šla jsem za tatínkem, protože maminka byla přísnější.